

07.11.2019

Олена Романова. Про «батоги» та «пряники» для українських гуманітаріїв. Пролегомени

1 листопада 2019 р. на сайті історичного наукового веб-порталу «Histor!ans» було опубліковано статтю старшого наукового співробітника Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України кандидата історичних наук Олени Романової, присвячену реформам у сфері науки ([Національна академія наук України](#)).

Учена зазначає: «Будь-які реформи потребують попереднього аналізу стану галузі, яку реформатори збираються реформувати, та прорахування можливих ризиків розвитку структури, що реформуються, як і наслідків кожної реформи. У разі із реформами в сфері науки складається враження, що команди реформаторів, які послідовно приходять до влади, не проводили такого дослідження, і не дуже уявляють стан з окремими галузями та в чому їх специфіка, не прораховують, які наслідки матимуть ті чи інші реформи. На першу ж гадку – гуманітарні дисципліни взялися реформувати, спираючись не на проведені раніше дослідження, а, в першу чергу на «уявлення», що поширені в суспільстві про гуманітаріїв, і не систематизувавши до чого в результаті таке реформування приведе. Причиною такого враження є запровадження критеріїв оцінки гуманітаріїв, наукової періодики і наукового книго-публікування та наукових інституцій гуманітарного напрямку з використанням наукометрії та факту включеності до наукометричних баз SCOPUS та Web of Science, а також наростання шельмування та висміювання в публічному просторі гуманітаріїв, які намагаються навести свої аргументи щодо того, чому такі критерії оцінки не релевантні і шкідливі для розвитку української, як і будь-якої гуманітаристики. Тому хочу поділитись своїми думками і результатами свого дослідження ситуації із науковою періодикою та науковим книговидавництвом в галузі історії. Варто зазначити, що я про стан справ цієї галузі знаю також із власного «емпіричного» досвіду теж».

У статті Олена Романова аналізує стан фахових журналів в українській гуманітаристиці, доцільність системи рейтингування, розвінчує міф про те, що «поза SCOPUS і Web of Science науки не існує», пропонує механізми усунення «хижацьких» видань.

Окрім того, учена пропонує перейти до оцінки фаховості наукового періодичного видання, як і будь-якої іншої публікації, на основі оцінки змісту тих публікацій, які в цих виданнях містяться. Олена Романова дає перелік критеріїв, які б могли лягти в основу фахового аналізу видань:

– не може вважатися науковим видання, яке бере гроші із автора за публікацію;

– не може вважатися науковим видання, яке не робить попереднє рецензування, і на сайті пропонує авторам принести рецензії, чи пише що не несе відповідальності за зміст того, що публікує, тощо;

– не може вважатися науковим видання, яке публікує псевдонаукові статті;

– не може вважатися науковим видання, яке після публікації статті, де виявлено плагіат, не проводить протягом певного терміну внутрішні розслідування і не скасовує цю статтю;

– не може вважатися науковим видання, яке після виявлення в певній статті фальсифікації результатів, фабрикації якихось доказів, імітації досліджень чи інших видів академічної недоброчесності автора, не проводить протягом певного терміну власні розслідування і не скасовує такі статті.

Автор статті підсумовує: «Не збираюсь стверджувати, що українські гуманітарні науки не мають проблем, чи що вони чи що у нас нема відсталості, масового плагіату, робіт імітаційного характеру, і інших великих викликів некомпетентності. Але тут справа далеко не однорідна, і стан різних галузей – різний, особливо якщо зважити що до гуманітаристики зараховують як власне гуманітарні дисципліни, так і соціальні науки, психологію, тощо. Тому міряти все однією лінійкою тут не варто.

Крім того, комплекс проблем, які збиралися роками, не вирішити якимось простим рішенням, і панацеї, як затягування українських видавництв в конкуренцію із великими корпоративними видавничими гігантами, як Ельзевір та Томпсон Рейтерс, тут немає. Для вирішення проблем науки потрібен такий же комплекс рішень, і теж роки реформувань через продумані державні програми та грамотну державну політику в галузі розвитку науки та культури. При чому вибудувати таку політику без залучення різних гуманітарних фахових спільнот неможливо. А для цього варто відмовитись від звички вирішувати долю гуманітаріїв без самих гуманітаріїв».

[Із повним текстом статті можна ознайомитися за посиланням.](#)